

Monumentnummer*: 532303

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 juli 2016
Kadaster deel/nr 82819/197

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Utrecht Utrecht Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Utrecht Klopvaart

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Utrecht	F			2896
Utrecht	F			2975
Utrecht	F			3057
Utrecht	F			684
Utrecht	AA			150
Utrecht	F			1326
Utrecht	F			1342
Utrecht	F			1340
Utrecht	AA			39
Utrecht	F			1344
Utrecht	F			1210
Utrecht	AA			87

Omschrijving**

Cluster 29. Klopvaart en Klopdiijk.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Inleiding

De KLOPVAART EN KLOPDIJK dienden respectievelijk als inundatiekanaal voor het aangrenzend gedeelte van het poldergebied ten oosten van de Vecht en als toegangsweg van de Vechtdijk tot het Fort de Gagel. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluizen, stuwen, vaarten en kanalen, waarmee het peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. De vaarten en kanalen waren vaak reeds ter plaatse aanwezig en vergden dan hoogstens enige aanpassing. Voor wat betreft de Klopvaart betekende dit verbreding en toevoeging van enkele (sluis)werken. Dit was ook het geval bij de Klopvaart en de aan de noordwestzijde hiermee parallel lopende Klopdiijk die in de 12e eeuw tot stand zijn gekomen bij de ontginning van het veen in dit gebied. De dijk bestaat vooral uit het bij het graven van de vaart uitgekomen bodemmateriaal. De Klopvaart diende aanvankelijk voor ontwatering van het veen, maar kreeg ook een functie voor scheepvaart; hiertoe kwam een (schut)sluisje aan de Vechtmonding te liggen. In het begin van de 19de eeuw, is de Klopvaart aangepast om te dienen als inundatiekanaal voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De verruimde vaart diende om water vanuit de Vecht in te laten, zodat het poldergebied ten oosten van de Vecht in geval van gevaar onder water gezet kon worden. De vaart reikt van het Fort aan de Klop tot (voorbij) het Fort de Gagel, en omvat bezuiden dit laatste fort enkele sluisjes. Voorbij Fort de Gagel heten Klopvaart en Klopdiijk verder Kerkhovensche Vaart en Kerkhovensche Dijk. De Klopdiijk was een waterkering met een functie bij de ontwatering van het veen en was tevens een landweg in dit gebied. In de 19de eeuw kreeg deze functie een extra dimensie doordat de dijk betekenis kreeg als militaire toegangsweg tot het Fort de Gagel. Hiernaast fungeerde de als Klopdiijk-Kerkhovensche Dijk als komkering tussen de inundatiekommen N 2 en N 3. Deze aanduidingen staan voor 'Kom II, resp. Kom III benoorden de Lek'. In het begin van de 20ste eeuw kwam het zuidelijk deel van Kom III onder zogenoemde 'Bijzondere instructie' te liggen en was de Klopdiijk een (relatief zeldzame) grens tussen een inundatiepolder en een behalve in geval van 'Bijzondere instructie' niet te inunderen polder. De verruiming van de Klopvaart leverde het materiaal voor ophoging en versterking van de dijk. De voorheen ver buiten Utrecht gelegen vaart is inmiddels ingehaald door de stedelijke bebouwing. De Klopvaart maakt nu deel uit van de groenstructuur van de wijk Overvecht. Het dijklichaam is grotendeels benut als fietspad; hier en daar wijkt het fietspad enigszins af van het dijktracé, dat mogelijk ook enige hoogteaangepassing onderging. Op meerdere plaatsen zijn in de laatste decennia moderne bruggen over de vaart gebouwd.

Omschrijving

De KLOPVAART EN KLOPDIJK vormen een lineaire structuur van ongeveer 1,4 km lengte, reikend van de Vecht tot aan het Fort de Gagel. De breedte van de vaart bedraagt ongeveer 18 m; de dijkkruij ligt enkele meters boven het waterpeil in de vaart. De vaart kreeg in het kader van de Nieuwe Hollandse Waterlinie een functie als inundatiekanaal en werd in die hoedanigheid afsluitbaar om terugstromen van ingelaten water te voorkomen. De Klopdiijk diende als toegangsweg tot het Fort de Gagel en was tevens scheiding tussen de inundatiekommen N 2 en N 3, waarvan respectievelijk deel uitmaakten de Polder Buitenweg en de Polder Rozendaal. Samen vormen de Klopvaart en de Klopdiijk een uit de middeleeuwen daterend, aangepast infrastructureel werk dat typerend is voor dit noordelijk deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Additionele werken - met name sluizen en bruggen - zijn in hoofdzaak nog aanwezig.

Waardering

De KLOPVAART EN KLOPDIJK als onderdelen van het complex Klopvaart zijn van algemeen belang vanwege:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Krijgshistorische en systeemwaarden als onderdeel van een aaneengesloten militaire verdedigingslinie tussen de voormalige Zuiderzee en de Biesbosch. Deze bestond hoofdzakelijk uit een samenhangend systeem van inundatievelden en bijbehorende inundatiemiddelen en van schootsvelden. Dit systeem werd aangevuld met diverse, uit verschillende perioden daterende typen gebouwde of aangelegde (verdedigings)werken die dienden tot of bijdroegen aan afsluiting en verdediging van niet te inunderen terreinen of andere accessen.

Het betreft hier onderdelen uit de middeleeuwen die in de 19de eeuw zijn hergebruikt en aangepast voor gebruik binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie en voorbeelden zijn van aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde historische waterbouwkunde en die onder meer dienden als waterinlaat, respectievelijk verbindingsweg en kering tussen twee inundatiekommen.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* De onderdelen zijn grotendeels goed herkenbaar als weg en inundatiekanaal in de Nieuwe Hollandse Waterlinie en zijn als zodanig representatief (karakteristiek) voor dit type werken.

* De onderdelen zijn - ondanks hun opname in de lokale, stedelijke groenstructuur - tamelijk goed bewaard omdat ook nog meerdere additionele elementen die tot de structuur behoorden in meer of minder authentieke en herkenbare vorm en functie aanwezig zijn.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Open verdedigingswerk

Functie